

آشنایی با اداره‌ی امور آزمایشگاه‌های چهارمحال بختیاری

به خدمات، کیفیت خدمات در ابعاد مشخص مورد توجه قرار گرفته است و یکی از اولویت‌های مهم دانشگاه در دستور کار قرار گرفت که با اجرای طرح‌های مختلف و پایلوت کشوری، پایه‌های بهداشت و درمان استوار شد.

حوزه آموزش

این دانشگاه از سال ۱۳۶۵ کار خود را با پذیرش ۲۴۰ دانشجو در سه رشته و دو مقطع تحصیلی در قالب دو دانشکده آغاز کرد و هم‌اکنون قریب به ۲۳۱۴ دانشجو در ۳۷ رشته و ۸ مقطع تحصیلی دکتری تخصصی بالینی، دکترای PHD، دکترای حرفه‌ای، دکترای تخصصی پژوهشی، کارشناسی ارشد، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته، کاردانی و در ۷ دانشکده پزشکی، پیراپزشکی، بهداشت، پرستاری و مامائی شهرکرد و پرستاری بروجن، فناوری‌های نوین و دندانپزشکی مشغول به تحصیل‌اند. اکنون تعداد اعضای حیات علمی دانشگاه ۲۳۹ نفر، شامل ۸ استاد، ۲۹ دانشیار، ۱۶۳ استادیار و ۳۸ مربی و ۱ نفر استادیار پژوهشی است. از ابتدای تأسیس دانشگاه تاکنون قریب به ۱۰۹۳۶ دانشجو از این دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌اند که از این تعداد ۳۷۰۱ نفر (نزدیک به ۳۵ درصد) به مقاطع تحصیلی بالاتر راه یافته‌اند. کسب چندین مدال در المپیادهای دانشجویی طی سال‌های ۹۳ تا ۹۶ و راه‌یابی ۵ نفر از دانشجویان به مرحله تیمی المپیاد کشوری در سال جاری، کسب رتبه‌ی برتر تخصصی توسط ۴ نفر در دو سال گذشته از جمله موفقیت‌های آموزشی این دانشگاه محسوب می‌شود.

بهره‌مندی دانشجویان دانشگاه از ۲۲۴۵۰ مترمربع فضای آموزشی در دانشکده‌ها و بیمارستان‌ها، تجهیزات مدرن آموزشی، کمک آموزشی و تحقیقاتی، امکان بهره‌مندی از سه مرکز تحقیقاتی و یک پژوهشکده علوم پایه سلامت، دو بیمارستان آموزشی، دو کتابخانه تخصصی مجهز به جدیدترین منابع علمی، امکان بهره‌مندی اساتید و دانشجویان از خدمات کامپیوتری و اینترنت برگ زرینی از سند توسعه آموزش پزشکی در استان است.

حوزه بهداشت

حوزه معاونت بهداشتی دانشگاه با در اختیار داشتن ۹ مرکز بهداشت شهرستان، ۶۲ مرکز خدمات جامع سلامت شهری و ۵۷ مرکز خدمات جامع سلامت روستایی، ۳ مرکز آموزش بهورزی، ۳۱۳ خانه بهداشت، ۲۴ پایگاه سلامت شهری و ۴۰ پایگاه سلامت روستایی و ۴ واحد تسهیلات زایمانی، میزان دسترسی به خدمات بهداشتی درمانی اولیه در شهرها را به ۱۰۰ درصد و در روستاها به ۹۸ درصد رسانده است. نرخ رشد جمعیت استان ۱.۵ درصد، پوشش واکسیناسیون زیر یک سال ۱۰۰ درصد و میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در استان ۹۹.۸ درصد است.

*****

این شماره به گفتگو با دکتر رضا بهاء‌لو با مدرک تحصیلی دکترای علوم آزمایشگاهی اختصاص پیدا کرده است که از سال ۱۳۷۵ تاکنون رئیس اداره امور آزمایشگاه‌های دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد بوده است. اداره امور آزمایشگاه‌های شهرکرد به مدیریت امور آزمایشگاه‌ها ارتقاء یافته است. در ادامه با تجربیات و فعالیت‌های وی بیشتر آشنا می‌شویم.

نقشه استان چهارمحال و بختیاری، تقریباً مشابه نقشه کوچک شده ایران عزیزمان در دامنه‌های شرقی زاگرس مرکزی واقع شده است و بیشتر مساحت آن با جنگل‌های بلوط پوشیده شده است. به دلیل وجود رشته‌کوه‌های بلند (مانند زرد کوه) و چشمه‌زارهای فراوان (مانند کوهرنگ-دیمه - سرداب و آبشار آتشگاه) در حدود ۱۰-۱۵ درصد منابع آبی کشور را تولید می‌کند و دورودخانه بزرگ کارون و زاینده‌رود از آن سرچشمه می‌گیرد و همین تنوع منابع، آن را به یکی از استان‌های زیبا و دیدنی کشور تبدیل کرده است. مردمان آن از اقوام اصیل و نجیب ایران کهن بوده‌اند و در زمینه تولیدات کشاورزی (مانند بادام، گردو، هلو)، دامی (مانند لبنیات، گوشت قرمز و ماهی قزل‌آلا)، خوراکی (مانند گز بلداجی و پولکی) و صنعتی (مانند محصولات خانگی برفاب و ورق فولاد و گالوانیزه) فعالیت دارند. این استان بیش از ۹۰۰ هزار جمعیت و ۹ شهرستان دارد که از شهرهای آن می‌توان شهرکرد، بروجن، لردگان و سامان نام برد.

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان چهارمحال و بختیاری

دانشگاه علوم پزشکی، خدمات بهداشتی و درمانی استان چهارمحال و بختیاری در سال ۱۳۶۵ تأسیس شد و هم‌اکنون دارای ۶ دانشکده پزشکی، پیراپزشکی، بهداشت، فناوری‌های نوین، پرستاری و مامایی در شهرکرد و پرستاری بروجن است. دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد یکی از دانشکده شهرکرد است که در منطقه رحمتیه این شهر واقع شده است.

قدمت ساختار خدمات بهداشت و درمان استان از نیم‌قرن تجاوز نمی‌کند. تا قبل از انقلاب، فعالیت‌های این بخش را سازمان بهداری عهده‌دار بود طوری که تنها به خدمات درمانی آن هم به‌صورت ناقص و در قالب دو بیمارستان و چند درمانگاه که عمدتاً در شهرها مستقر بودند محدود می‌شد. عمدتاً پزشکان خارجی این مراکز را اداره می‌کردند و خلا سایر نیروها از جمله ماما، پرستار و بهورز کاملاً محسوس بود. از نظر آموزش عالی هیچ‌گونه مرکز آموزشی مستقلی در سطح استان وجود نداشت و جویندگان دانش با تحمل رنج و مشقت فراوان ناگزیر به مهاجرت به شهرهای بزرگ بودند. در سال ۵۷ با پیروزی انقلاب، تحول اساسی در زمینه‌ی های مختلف در کشور و استان اتفاق افتاد و در فاصله زمانی سال‌های ۵۷ تا ۶۴ کارشناسان و متخصصان بخش بهداشت و درمان نسبت به طراحی شبکه‌های بهداشتی، درمانی در سطح کشور همت گمارده‌اند. این طرح که بر مبنای تحقق عدالت اجتماعی و رفع نیازهای مناطق محروم استوار بود، پس از اجرای آزمایشی، مورد حمایت مسئولان نظام قرار گرفت و گسترش چشمگیری در سطح کشور، به‌خصوص در استان چهارمحال و بختیاری یافته است.

از سال ۱۳۶۴ سازمان منطقه‌ای بهداری به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی، تغییر نام داد و به‌طور کلی ساختار آن متحول و مأموریت‌های جدید در ارتباط با بهداشت، درمان، آموزش، پژوهش، غذا و دارو، فرهنگی، دانشجویی و توسعه مدیریت و منابع برای آن پیش‌بینی شد. مطالعه روند رشد خدمات در استان در فاصله سال‌های ۶۵ تا ۷۰ گویای این واقعیت است که وضعیت بهداشت و درمان از بهبود نسبی برخوردار بوده و روند رشد آن ادامه پیدا کرده است.

در دهه دوم شکل‌گیری نظام جدید سلامت یعنی از سال ۷۴ تاکنون و پس از فراغت از کمیت‌ها و توسعه واحدهای بهداشتی، درمانی و افزایش میزان دسترسی مردم

* در آغاز، خواهشمند است در باره‌ی اهداف و وظایف اداره امور آزمایشگاه‌ها توضیح دهید.

خوشحالم از این بابت که این فرصت را فراهم کردید تا توضیحاتی در خصوص وضعیت آزمایشگاه‌های استان چهارمحال و بختیاری و نقش آزمایشگاه‌ها در ارائه خدمات بهداشتی و درمانی به مردم استان مطالبی بیان کنم. ابتدا از تلاش‌های همکاران شما در مجله تشخیص آزمایشگاهی تشکر می‌کنم به دلیل این‌که پس از چاپ نشدن مجله جامعه آزمایشگاهیان کشور که در دهه ۶۰ منتشر می‌شد، اولین مجله‌ای است که ارتباط خوبی میان آزمایشگاهیان

درمان است ولی با تمام مجموعه‌های دانشگاه همکاری و انجام وظیفه می‌کند.

* آیا مدیریت تجهیزات آزمایشگاهی دانشگاه به عهده این اداره است؟

بله. تقریباً تمام تجهیزات و کیت‌های مصرفی تخصصی مورد نیاز آزمایشگاه‌های دانشگاه با مشورت و تایید مدیریت امور آزمایشگاه‌ها تهیه و خریداری می‌شود و هماهنگی خوبی بین واحدهای مختلف دانشگاه از جمله اداره تجهیزات پزشکی در این زمینه وجود دارد و اداره امور آزمایشگاه‌ها در سیاست‌گذاری‌های کلان تجهیزات آزمایشگاهی نقش محوری دارد.

* از فعالیت‌های علمی این اداره بفرمایید؟
از فعالیت‌های علمی می‌توان به آموزش کارکنان، برگزاری کارگاه‌های عملی و کنترل کیفی و نیز مساعدت در آموزش کارورزی دانشجویان علوم آزمایشگاهی اشاره کرد.

در خصوص مدیریت بودجه هم گرچه دانشگاه ما مثل تمام دانشگاه‌ها و واحدهای مختلف دانشگاهی با کمبود اعتبارات مواجه است ولی به دلیل تعامل خوبی که با مدیریت مالی دانشگاه وجود دارد و مطابق با اعتبارات تخصصی دانشگاه، آزمایشگاه‌های استان رشد خوبی را در این زمینه داشته‌اند.

* این اداره چه تعداد پرسنل دارد و تخصص افراد چیست؟

چارت سازمانی و پرسنلی اداره امور آزمایشگاه‌ها از یک واحد اداری، یک واحد آزمایشگاهی و یک انبار تجهیزات و مواد مصرفی تشکیل شده است. واحد اداری، دارای یک نفر دکترا و دو نفر کارشناس و یک نفر کاردان علوم آزمایشگاهی است و واحد آزمایشگاهی آنجا یک آزمایشگاه رفرنس استانی است که دارای شش نفر کارشناس، چهار نفر کاردان و تعدادی نیروهای دفتری و خدماتی است و از بخش‌های خون‌شناسی، میکروب‌شناسی، سرولوژی، انگل‌شناسی، بیوشیمی مواد مخدر و کنترل کیفی تشکیل شده است.

کشور به وجود آورده است. مهم‌ترین وظایف اداره امور آزمایشگاه‌های دانشگاه مانند سایر استان‌ها عبارت است از نیازسنجی خدمات آزمایشگاهی، مشارکت در تأسیس، راه‌اندازی و تجهیز آزمایشگاه‌ها، به‌کارگیری و ساماندهی نیروی انسانی، برنامه‌ریزی‌های آموزشی کارکنان، صدور پروانه‌های تأسیس و مسؤلیت فنی، نظارت و ممیزی آزمایشگاه‌ها و مشارکت و همکاری با کمیته‌های مختلف دانشگاهی است.

* اداره امور آزمایشگاه دانشگاه شما زیر نظر ریاست دانشگاه فعالیت دارد یا معاونت؟

اداره امور آزمایشگاه‌ها که به مدیریت امور آزمایشگاه‌ها ارتقاء یافته است از نظر تشکیلاتی زیرمجموعه معاونت

* نحوه نظارت بر مدیریت نگهداشت تجهیزات آزمایشگاهی در مراکز تابعه به چه صورت است؟ وضعیت اجرای آزمون‌های کنترل کیفی و کالیبراسیون در مورد تجهیزات آزمایشگاهی در مراکز تابعه به چه صورت است؟

متأسفانه باید عرض کنم که آزمایشگاه‌ها نیز مانند سایر واحدهای درمانی به نوعی تبدیل به گورستان تجهیزات خارجی شده است. به دلیل رعایت نشدن موازین علمی و تجویز غیرمنطقی آزمایش‌ها و رقابت‌های غیرسازنده بین آزمایشگاه‌ها و از طرف دیگر نامناسب بودن نگهداشت تجهیزات به دلیل افت کیفیت علمی کارکنان و خدمات پس از فروش نامناسب و پرهزینه شرکت‌ها، هزینه‌های مالی سنگینی بر کشور تحمیل می‌شود و درآمد خوبی نصیب شرکت‌های خارجی می‌کند. این در حالی است که کشور ما با خیل عظیم بیکاری به خصوص در قشر تحصیل کرده مواجه است. لذا پیشنهاد من این است که به جای اختصاص هزینه‌های کلان به خرید تجهیزات آزمایشگاهی گران‌قیمت که هنر نگهداشت و کنترل کیفی آن نیز وجود ندارد، تلاش ما معطوف به آموزش صحیح و کامل نیروی انسانی ماهر شود.

* استان شما دارای چه تعداد آزمایشگاه است و پراکندگی آن در شهرها و استان‌ها چگونه است و چه کمبودهایی در زمینه ی اقلام و تجهیزات وجود دارد؟

تعداد آزمایشگاه‌های استان ۱۲۸ واحد است که از نظر سرانه، بیشترین آزمایشگاه را در کشور به خود اختصاص داده است و تقریباً متناسب با میزان جمعیت و پراکندگی هر شهرستان و روستاهای آن به‌طور عادلانه توزیع شده‌اند و بیش از ۶۰۰ نفر نیروی آزمایشگاهی در آن‌ها فعالیت دارند.

۱- آزمایشگاه‌های دولتی: مجموعاً تعداد ۱۰۹ آزمایشگاه بیمارستانی، مرکز بهداشت شهرستان و آزمایشگاه مراکز بهداشتی و درمانی شهری و روستایی و وابسته به نهادها در سطح استان فعالیت دارند که نحوه پراکندگی آن طبق جدول زیر است.

شهرستان	تعداد آزمایشگاه‌های خصوصی و نهادهای دولتی	تعداد آزمایشگاه‌های بیمارستانی دانشگاه	تعداد آزمایشگاه‌های بهداشت و درمان و آموزش پزشکی
شهرکرد	10	3	31
بروجن	5	1	16
فارسان	3	1	11
لردگان	4	1	10
کوه‌رنگ	0	0	9
اردل	0	1	10
کیار	0	1	8

۲- آزمایشگاه‌های خصوصی و نهادها: تعداد ۱۶ آزمایشگاه خصوصی در استان فعالیت می‌کنند که نحوه پراکندگی آن طبق جدول زیر است.

* چه چالش‌هایی برای انجام منسجم و قدرتمند فرآیندهای مدیریت تجهیزات آزمایشگاهی دانشگاه وجود دارد و راهکارهای پیشنهادی چیست؟

همان‌طور که می‌دانید تلاش‌های بسیاری در جهت ارتقای نظام سلامت کشور به عمل آمده است ولی هنوز محرومیت‌های زیادی وجود دارد و با مشکلات فراوانی مواجه هستیم که آزمایشگاه‌ها نیز از این امر مستثنی نیستند. لذا اگر نظام سلامت کشور بخواهد از جایگاه مناسبی برخوردار باشد به نظر من در حوزه سلامت باید چند اقدام اساسی انجام شود تا مشکلات سیستم سلامت و در کنار آن مشکلات آزمایشگاه‌ها نیز حل شود که اهم آن‌ها عبارت‌اند از:

- ۱- توجه جدی به افزایش کیفیت آموزش پزشکی و پیراپزشکی و تربیت نیروی ماهر
- ۲- آموزش عملی اخلاق‌مداری از طرف مسئولان و اساتید و خارج شدن جنبه‌های تجارتي از حرفه پزشکی
- ۳- اولویت دادن به مسائل بهداشتی
- ۴- اجرای هرچه سریع‌تر سیستم ارجاع و پزشک خانواده
- ۵- مهارت محوری به جای تجهیزات محوری

* آیا کمبود وضعی در آزمایشگاه‌های استان در زمینه اقلام و تجهیزات وجود دارد؟ چه دستگاه‌ها و اقلامی؟

گرچه متناسب با نیازهای پزشکی در استان، دستگاه‌های آزمایشگاهی نیز خریداری و مورد استفاده قرار گرفته‌اند ولی با این حال تجهیزاتی مانند فلوسیتومتر-فروزن سکشن و آزمایش‌هایی مانند IHC در دانشگاه انجام نمی‌شود که با توجه تعداد جمعیت استان در حال بررسی و ارزیابی هستیم که آیا راه‌اندازی این تست‌ها مقرون به صرفه در استان است یا اینکه این خدمات که اکنون از سازوکار شبکه ارجاع انجام می‌شود ادامه یابد.